

POSTANOWIENIE

Dnia 23 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Gerard Bieniek

w sprawie ze skargi P. S. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 13 lutego 2007 r. sygn. akt I ACa (...)

w sprawie z powództwa L. S.

przeciwko P. S. i K. B.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 23 kwietnia 2008 r.,

zażalenia P. S. na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 23 listopada 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2007 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną pozwanego od wyroku tego Sądu z dnia 24 sierpnia 2007 r., stwierdzając, że skarga nie została należycie opłacona, pozwany uiścił bowiem opłatę podstawową w kwocie 30 zł, a powinien uiścić opłatę stosunkową w kwocie 1584 zł. Pozwany został wprowadzie przez Sąd pierwszej instancji zwolniony od kosztów sądowych w całości, ale zwolnienie to nie rozciąga się na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej. Od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) skarga kasacyjna służy bowiem od prawomocnego

orzeczenia sądu drugiej instancji, które kończy sprawę rozpoznawaną w toku dwuinstancyjnego postępowania sądowego toczącego się przed sądami powszechnymi. Z chwilą wniesienia skargi kasacyjnej rozpoczyna się szczególne postępowanie kontrolne, które nie stanowi prostej kontynuacji postępowania toczącego się w sprawie przed sądami powszechnymi. Brak natomiast regulacji prawnej, która rozciągałaby zwolnienie od kosztów sądowych przyznane stronie w postępowaniu rozpoznawczym na postępowanie ze skargi kasacyjnej. Stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2007 r., III CZ 3/07, odchodząc tym samym od stanowiska wyrażonego na ten temat przed wspomnianą nowelizacją. Oznacza to, że strona zwolniona od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym powinna zawrzeć w skardze wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym. Ponieważ skarga pozwanego nie zawierała takiego wniosku i została opłacona tylko opłatą podstawową, należało przyjąć, że nie została należycie opłacona i z tej przyczyny ulega odrzuceniu (art. 130² § 3 k.p.c.).

W zażaleniu na to postanowienie pozwany zarzucił, że – wbrew odmiennym zapatrywaniom Sądu Apelacyjnego – postępowanie ze skargi kasacyjnej jest postępowaniem rozpoznawczym, skoro dział Va zatytułowany „Skarga kasacyjna” umieszczony został w części pierwszej kodeksu postępowania cywilnego obejmującej postępowanie rozpoznawcze. Systematyka ta jest pochodną regulacji zawartej w art. 2 § 1 k.p.c., zgodnie z którą do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy. Nie da się w tym stanie uniknąć stwierdzenia, że sądownictwo w naszym kraju stanowi monolit, a nie dzieli się na dwa odrębne segmenty rządzące się odrębnymi zasadami. Okoliczność, że skarga kasacyjna stanowi szczególny środek kontroli nad prawidłowością postępowania przed sądami powszechnymi nie oznacza, że postępowanie wywołane jej wniesieniem przestaje być postępowaniem rozpoznawczym toczącym się na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Nie ma zatem potrzeby odrębnego uregulowania kwestii zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu ze skargi kasacyjnej. W konkluzji żalący wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny, w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2007 r., III CZ 3/07 (niepubl.), wyrażony został pogląd, że udzielone stronie w toku postępowania przed sądem pierwszej lub drugiej instancji zwolnienie od kosztów sądowych nie rozciąga się na postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej.

Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 sierpnia 2007 r., I CZ 88/07 (niepubl.). U podstaw obu orzeczeń legło zapatrywanie, że art. 771 k.p.c., rozciągający zwolnienie od kosztów sądowych przyznane stronie w postępowaniu rozpoznawczym na postępowanie egzekucyjne, zawiera regulację szczególną, odnoszącą się tylko do tego postępowania. Innymi słowy, jest wyjątkiem od zasady, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu rozpoznawczym jest skuteczne tylko do chwili uprawomocnienia się wyroku. Prawidłowo zatem strona zwolniona od kosztów sądowych w postępowaniu rozpoznawczym, chcąc uzyskać takie zwolnienie w postępowaniu kasacyjnym, powinna zgłosić w skardze kasacyjnej wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych.

Jednakże, po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, w wyniku której skarga kasacyjna uzyskała charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, przysługującego od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest również pogląd, że zwolnienie udzielone stronie w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji dotyczy także postępowania kasacyjnego (np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., I CZ 54/07, niepubl. i z dnia 21 września 2007 r., V CZ 81/07, niepubl.).

W związku z ujawnioną rozbieżnością w wykładni prawa Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w dniu 23 listopada 2007 r. wystąpił z wnioskiem o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienia, czy zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu rozpoznawczym obejmuje także postępowanie wszczęte wniesieniem skargi kasacyjnej. Uchwała Sądu Najwyższego nie została jeszcze podjęta.

Skład orzekający Sądu Najwyższego opowiada się na stanowiskiem przyjmującym, że zwolnienie od kosztów sądowych przyznane stronie w postępowaniu przed sądem pierwszej lub drugiej instancji rozciąga się także na postępowanie wszczęte wniesieniem skargi kasacyjnej. Podziela przy tym przekonującą argumentację przytoczoną na poparcie tego stanowiska w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2007 r., III CZ 52/07 (niepubl.).

Nawiązując do znaczenia regulacji zawartej w art. 771 k.p.c. trzeba określić, że przepis ten wskazuje na utrzymywanie się zwolnienia od kosztów sądowych przez całe postępowanie rozpoznawcze, a więc także w toku postępowania kasacyjnego, które – jak trafnie zauważa żalący – jest również postępowaniem rozpoznawczym. Rozciągnięcie zatem zwolnienia od kosztów sądowych na postępowanie egzekucyjne

nie oznacza ożycia tego zwolnienia w postępowaniu egzekucyjnym po jego nieistnieniu w czasie trwania postępowania kasacyjnego, lecz przesunięcie jego czasowej granicy poza wszystkie stadia postępowania rozpoznawczego.

Za przyjęciem w niniejszej sprawie poglądu prezentowanego przez skład orzekający Sądu Najwyższego przemawia i to, że rozbieżność w wykładni prawa nie została jeszcze rozstrzygnięta w drodze uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego. Przyjęte stanowisko pozwoli natomiast uniknąć obciążenia żalącego niekorzystnymi skutkami przed autorytatywnym rozstrzygnięciem ujawnionych rozbieżności.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.